

เทศน์เช้า วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถ้าเป็นทางโลกนะ ประชาธิปไตย คือความเห็น ทุกคนต้องยอมรับความเห็น ความเห็น
โลกปัจจุบันนี้ โลกมันเจริญใช้ใหม่ ถ้าคนแสดงความเห็นเราต้องยอมรับฟัง ถ้ายอมรับฟังว่าสิ่ง
นั้นเป็นความถูกต้องหรือความไม่ถูกต้อง นี่ประชาธิปไตยนะ

แต่ธรรมมาธิปไตย ธรรมเป็นใหญ่ ธรรม คือความเสมอภาคความเป็นจริงอันนั้น แล้วมัน
เกิดจากไหน เกิดจากกรรมวินัยอันนี้ มันไม่มีการทุจริต เวลาครูบาอาจารย์บอกเลยนะ ใจที่
ประพฤติปฏิบัติแล้วเหมือนมือเงาะ มือเราไม่มีแผล ถ้าไม่มีแผลมันจะไปจับยาพิษ มันจะไปกว้าน
ยาพิษอะไร มันจับได้ทั้งนั้น แต่ถ้าเรามีแผลนะจับต้องไม่ได้เพราะเวลาจับยาพิษ ยาพิษมันจะ
เข้าตามแผลนั้น เราถึงเสียชีวิตได้

นี่ก็เหมือนกัน บอกว่าทำไมถึงว่าพระคุยกันไม่ได้ ทำไมพระถึงพูดกันไม่ได้ เราต้องการ
พูดเสมอ หลวงตาเคยหลบหลีกใคร หลวงตาไม่เคยหลบหลีกใครเลย พร้อมเสมอที่จะพูดคุยกับ
เขา แต่เขาไม่ยอมพูดคุยด้วย แต่เวลาสี่ออกมาบอกว่าพวกเราคือ พวกเราไม่ยอมฟังเสียงสิ่งใด
เลย ก็ลองมาคุยกันซิว่ามันถูกต้องอย่างไร มันผิดอย่างไร มันผิด ผิดตรงไหน มันถูก ถูกตรงไหน
แต่เขาไม่ยอมรับ เขาว่าเขาสิ่งนั้นถูกต้องๆ เพราะว่าเรื่องโลกเป็นใหญ่

นักกฎหมายเวลาแย้งกฎหมายตีความต่างกัน ตีความต่างกันก็แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ต้องให้ศาล
รัฐธรรมนูญตีความ สิ่งที่ตีความนั้นเป็นแย้งกฎหมายใช้ใหม่ แต่ถ้าแย้งกฎหมายส่วนแย้งกฎหมาย นี่
แย้งของกรรมวินัยนะ เวลาบอกต้องสังคายนาพระไตรปิฎก สังคายนาพระกรรมวินัย ไม่ต้อง
พระไตรปิฎกออกมาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าละเอียดยมาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าไม่มี ไม่มีกิเลสเลย สิ่งที่บัญญัติไว้ถูกต้องแล้ว เพียงแต่ว่าพวกเราบิดเบือน อย่างที่ว่า
กรรมวินัยมีอยู่แต่ไม่ยอมทำ ไม่ยอมทำตาม แล้วทางฝ่ายบ้านเมืองก็บอกว่า เดียวนี้โลกเจริญแล้ว
จะถือกรรมวินัยอย่างเดียวไม่ได้ ต้องเอากฎหมายโลกความเจริญ

ความเจริญขนาดไหนก็แล้วแต่นะ ในลัทธิศาสนาอื่นๆ เวลาเขาบัญญัติธรรมวินัย บัญญัติกฎหมายของเขา ต้องบัญญัติเพื่อสิ่งนี้ไง เพราะชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สิ่งที่เขาทำมันเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจของสัตว์โลก หล่อเลี้ยงจิตใจ ถ้าเรามีวัฒนธรรม เราเห็นไหม วัฒนธรรมเขายังขายได้เลย ทำไมสยามเมืองยิ้มล่ะ สยามเมืองยิ้มเพราะอะไร เพราะมันเข้าถึงใจ ยิ้มออกมาจากหัวใจ สยามเมืองยิ้มยิ้มออกมาจากศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนาเข้าถึงความเป็นไปนะ โอปนยิโก เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาสู่ธรรม เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาสู่ใจของเรา

มนุษย์นะ มนุษย์ที่มีกิเลสนี้เองก็สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเป็นสิ่งที่ว่าน่าเบื่อหน่ายมาก คิดอย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง แล้วพูดอย่างหนึ่ง การพูดๆ อย่างหนึ่ง แต่ถ้ามีธรรมวินัยจากหัวใจ จะพูดตรงๆ อย่างนั้น ธรรมวินัยต้องพูดตามตรง พูดตามความรู้สึกอันนั้น ความรู้สึกอันนั้นว่าผิดถูกอย่างไร เว้นไว้แต่อุบายวิธีการจะต้องการให้เขาเป็นประโยชน์ สิ่งที่เป็นไปอย่างนั้นก็ปล่อยให้ไป ไป ถึงกาลถึงเวลา นี้วุฒิภาวะของใจ

ใจถ้าไม่ยังประพฤติปฏิบัติ ใจยังไม่เข้าถึงธรรมจะไม่เข้าใจสิ่งนี้เลย จะมองแง่เดียว มองความเป็นไปแง่ไม่คิดจากอุบายวิธีการ อย่างเช่น การอดอาหาร อดอาหารถ้าโลกว่าไป สิ่งนี้มันอดอาหารเพื่ออะไร อดอาหารทางวิทยาศาสตร์มันก็ขัดกับทางวิทยาศาสตร์ ขัดทุกอย่างเลย อาหารนี้เป็นประโยชน์กับร่างกายแล้วเราไปอดไปผ่อนอาหารมันเป็นอรรถกถาตามโยค

โลกเขาคิดกันอย่างนั้น แต่ถ้าผู้ที่ประพฤติปฏิบัติเขาไม่ได้อดอาหารเพื่ออดอาหาร เขาอดอาหารนี้เป็นอุบาย เป็นอุบายวิธีการว่าเวลาเรานั่งสมาธิภาวนาทุกคนต้องการความสงบของใจ ทุกคนต้องการผลของใจแล้วมันไม่ได้ผล ไม่ได้ผลเพราะอะไร ทำไมทหารต้องออกไปฝึกล่ะ ทำไมนักกีฬาต้องออกไปฝึกซ้อมล่ะ นักกีฬาเทคนิคต่างๆ กำลังต่างๆ ต้องออกฝึกซ้อมมาก ถ้าไม่ฝึกซ้อมลงแข่งขันเมื่อไหร่ก็แพ้เมื่อนั้น ทหารถ้าไม่ฝึกซ้อม เวลาออกรบตายกับตายนะ

นี่ก็เหมือนกัน ในเมื่อเราต้องการตัดแปลงใจของเรา ในการฝึกซ้อม ในการทรมานกิเลส อดอาหารนี้เป็นวิธีการทรมานกิเลส แต่มันไม่ใช่ผลทั้งหมด แต่มันเป็นการฝึกซ้อมนั้น ความฝึกซ้อมอันนี้มันเป็นสร้างเทคนิคของนักกีฬานั้น การอดอาหารของเรามันก็เป็นการสร้างกำลังของใจของเราขึ้นมาเพื่อจะให้มันมีเทคนิค เทคนิคคือจะให้มันปัญญาเกิดขึ้น สิ่งปัญญาจะเกิดขึ้นเพราะอะไร

เพราะเรานะ เวลาเราอาหารเวลามีความสุขความอุดมสมบูรณ์ เราจะมีความเพติดเพติดมาก เราจะมีค่านอนใจมาก แต่ถ้าเมื่อไหร่ล่ะ เงินเราบกร่องไป เราต้องหาเงินมาเติมไว้เพื่อเป็นสิ่งที่เราเอาไว้ใช้จ่าย นี่ก็เหมือนกัน แต่ถ้าพูดถึงร่างกายของเรามันบกร่องสิ่งใด สิ่งทีบกร่องเราทำขึ้นมาเพื่ออาหาร เพื่ออย่างไร เพื่อให้มันพ่น ให้มันสะสมสิ่งนี้ขึ้นมา ให้บกร่องสิ่งที่ว่ากิเลสมันมีอำนาจให้มันเบาลง เบาลง เพื่อให้หัวใจนี้เปิดออกมาจากทางปัญญา ปัญญาอันนี้มันถึงเป็นปัญญาที่มหัศจรรย์ สิ่งมหัศจรรย์นี้อยู่ในพุทธศาสนา

หลวงตาบอกว่า ในศาสนาพุทธเรานี้เหมือนกับห้างสรรพสินค้า มันมีตั้งแต่ทุกอย่าง อย่างในห้างสรรพสินค้ามันนะ แล้วสิ่งที่มีคุณค่าที่สุด มันต้องใช้เงินซื้อมากที่สุดแล้วห้างสรรพสินค้ามันเด็กก็เข้าได้ ผู้ใหญ่ก็เข้าได้ ผู้เฒ่าก็เข้าได้ คนมีอำนาจวาสนาก็เข้าได้ ชนชาติไหน ชนชั้นไหนก็เข้าห้างสรรพสินค้ามันได้ แต่จะได้ประโยชน์ออกจากห้างสรรพสินค้ามันไหม ถ้าจะได้ประโยชน์จากห้างสรรพสินค้ามันเราต้องมีอะไร เราต้องมีปัจจัยใช้ไหม เราต้องมีเงินของเราจะไปซื้อสิ่งนั้น ถ้าเงินของเรามีเล็กน้อย เราก็ซื้อของที่เล่นเล็กน้อยได้ แต่ถ้าเงินเรามีมากขนาดไหน เราจะซื้อของได้มากขนาดนั้นนะ

นี่ก็เหมือนกัน การอดอาหารก็เพราะต้องการเพิ่มสิ่งนี้ไง เพิ่มให้เราทำสมาธิของเราให้ได้ สมาธิคือเงินทอง สมาธิก็คือทุน ตัวที่จิตสงบนี้เป็นทุน ทุนอันนี้จะยกขึ้นวิปัสสนาได้ ถ้ายกวิปัสสนา วิปัสสนาในอะไร วิปัสสนาในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม สิ่งที่กาย เวทนา จิต ธรรม พุคซ้าซาก พุคจนฟังจนชินหูนะ แต่กิเลสมันด้าน ด้านเพราะอะไร เพราะมันเอาสิ่งนี้ออกมา ออกมาเป็นเครื่องมือของมัน ใจว่าเราเห็นแล้ว เรารู้แล้ว เรารู้ทุกอย่างเลย

เรารู้ทุกอย่าง โอปนยิโกร้องเรียกสัตว์ทั้งหลายมาถูธรรม คือคูหัวใจของเรา แต่เรารู้ทุกอย่างมันรู้ออกมาจากใจ ใจมันส่งออกไป ใจมันออกไปรับรู้ข้างนอก ใจมันไปรับรู้สิ่งต่างๆ ว่าตาก็เห็น จมูกก็รู้ รับรู้ไปหมด ยิ่งออกเห็นกาย ภายใต้ออกก็เห็น เดินชนอยู่นี่ยังเห็นเลย เห็นกาย ภายใต้ออกเห็นกันอยู่ แต่มันไม่เห็นกายเพราะอะไร เพราะสิ่งนี้มันเป็นสามัญสำนึก สิ่งนี้เป็นความคิดของโลก สิ่งนี้เป็นทางวิทยาศาสตร์

สิ่งที่เป็นวิทยาศาสตร์ทฤษฎีต่างๆ ถ้ามีการพิสูจน์ให้เห็นส่วนที่ลึกกว่า สิ่งทีทฤษฎีเก่าต้องทิ้งไป ทิ้งไป สิ่งทีทิ้งไปนี้เป็นวิทยาศาสตร์ นี่ก็เหมือนกันนะ ความเห็นของเราละ เด็กมี

ความเห็นอย่างหนึ่ง ผู้ใหญ่มีความเห็นอย่างหนึ่ง คนที่อายุมากมีประสบการณ์ จะมีความเห็นอย่างหนึ่ง มีความเห็นต่างๆ กันไป นี้วุฒิภาวะของใจในทางโลกเขา

แต่วุฒิภาวะทางใจของการวิปัสสนา เริ่มต้นอย่างภายนอก ภายนอกต่างๆ เห็นแล้วจะสลดสังเวช เราออกไปเห็นอุบัติเหตุ เราเห็นสิ่งที่อุบัติเหตุขึ้นมา เราเห็นสิ่งนั้น เรายังขยะเขยง เรายังติดตามในหัวใจ ใจมันสลดเข้ามา หดเข้ามา แล้วถ้าเราเห็นภายในมันจะตื่นเต็นกว่านั้น สิ่งที่เราเห็นภายนอกมันจะทำให้เราขยับยั้ง เรามีสติมาได้ แต่ถ้าเราเห็นภายในมันสะท้อนหัวใจมาก มันจะเกิดจากอะไรเห็นล่ะ เกิดจากจิตนี้เห็น ถ้าเราไม่ทำของเรา ไม่ปฏิบัติของเราเข้ามามันจะเห็นได้อย่างไร

แต่ที่ปฏิบัติตามประเพณีนะ สิ่งที่ทำตามประเพณีวางกันไว้เฉยๆ เห็นเฉพาะภายนอกแล้วปล่อยวางเข้ามา สภาวะแบบนั้น เห็นต่างๆ ธรรมวินัยมันต่างกันตรงนี้ไง ตรงที่ว่าถ้าโลกเห็นเห็นเป็นอย่างนั้น โลกจะบังคับบัญชาอย่างนั้น โลกบอกมันต้องเป็นวิทยาศาสตร์ โลกต้องการพิสูจน์ได้

แต่การพิสูจน์ได้ของเรา พิสูจน์ได้ พิสูจน์ได้โดยที่จิตเหนือกว่าจะรู้จักจิตที่ต่ำกว่า ในการสนทนาธรรม ธมฺมสากัจฉา เอตมฺมํกลมฺมุตฺตมํ การสนทนาธรรม มันเป็นประโยชน์อย่างนี้ มันจะตรวจสอบกันอย่างไร การประพฤติปฏิบัติมันจะตรวจสอบกันจากภายใน สิ่งที่จิตใจไม่รู้จะออกจากสิ่งนั้นมาได้ จะพูดถึงสิ่งที่ไม่เคยเห็นไม่ได้ ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาถ้าเข้าถึงไม่ถึงจุดนั้น พูดขนาดไหนมันก็วนอยู่ไปข้างนอก

เหมือนเราผ่านสถาบันไหน เราว่าเราเรียนจบสถาบันนั้นได้ไหม เราเดินผ่านไป เรารู้สถาบัน เรารู้เห็นตึกกรมของสถาบันนั้น แต่วิชาการของสถาบันนั้น การทดสอบวิชาการของเราในสถาบันนั้นเราไม่ได้ศึกษา เราจะรู้ได้อย่างไร นี่ก็เหมือนกัน เราผ่านเข้าไปเราเห็นต่างๆ เราเห็นแต่อาการของใจทั้งหมด เราไม่เคยเห็นใจเลย จิตส่งออกเป็นอย่างนั้น ถึงว่าเห็นกายจากภายนอก ถ้าเห็นกายจากภายใน มันจะย้อนกลับเข้ามาเห็นกายจากภายใน มันจะละอันนี้ไง

มนุษย์เห็นอย่างหนึ่ง คิดอย่างหนึ่ง พูดอย่างหนึ่ง กระทำอย่างหนึ่ง มันเพราะมันพลิกแพลงตรงนี้ไง แต่ถ้าเราไปเห็นจากหัวใจของเรา มันจะพูดออกมาจากตรงนั้นไม่ได้ ทำไมองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเยาะเย้ยมารไว้ “มารเอ๋ย เธอเกิดจากความดำริของเรา” นี่จิตนี้มันไม่ใช่ความคิด เริ่มที่จะเป็นความคิดมารมันแทรกมาตรงนี้ ตรงที่จิตมันจะออกความรู้สึกเสวย

อารมณ์ ก่อนที่มันเสวยอวิชชามันไม่รู้ตัวของมัน มันเสวยอารมณ์ เสวยความคิดของมัน ความคิดมันก็ไม่รู้ว่ามันคิดผิคนะ

เวลามิจฉาทิฏฐิ ความทิฏฐิผิผิความเห็นผิผิ เขาคิดว่าเขาถูก เขายึดความคิดของเขาโดยอวิชชา บัจจยา สังขารา อวิชชาตัวนี้มันตัวความคิด องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเข้าไปชำระตรงนี้ไง ตรงที่ความเห็นไป “มารเอย เธอเกิดจากความดำริของเรา ต่อไปนี้จะเกิดอีกไม่ได้แล้ว เพราะเราเห็นความเกิดของเจ้า” พญามารเกิดจากใจ มารจนชบหน้าจะจนเสียใจ อันนี้เป็นบุคลาธิษฐาน

แต่ความจริงเห็นอย่างนั้นจริงๆ เห็นอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะเห็นอวิชชา เห็นบัจจยา การ เห็นอทิปปัจจยตาความเห็นจากภายใน ทฤษฎีสัมพันธภาพใจ ทฤษฎีสัมพันธภาพทางวิทยาศาสตร์ ระเบคนิวเคลียร์ สิ่งที่มีมันระเบคกัน มันทำปฏิกริยากัน มันระเบคออกไปได้ แต่ทฤษฎีสัมพันธภาพมันระเบคกิเลสอย่างไร จะระเบคกิเลสได้ต้องมีมรรคา ความเห็นถูกต้องมรรคจะย้อนกลับมา

สิ่งที่ย้อนกลับมาเพื่อทำลายเพื่อทำหัวใจอันนี้ ถ้าหัวใจนี้เป็นธรรมขึ้นมา มนุษย์จะพูดอย่างหนึ่งได้อย่างไร เพราะความขยับของใจมันก็เห็น มันเป็นอริสิด สิดอันบริสุทธิ์ของใจนั้นมโนกรรม กรรมนี้มันจะไม่เคลื่อนออกไปในความคิดทุจริตเลย สิ่งที่มีความคิดทุจริตมันจะออกไปไม่ได้

แต่ในการกระทำของผู้ที่ประพฤติในปัจจุบันนี้ คิดอย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง ทำไมมันจะคุยกันไม่ได้ ทำไมมันจะมาพิสูจน์กันไม่ได้ ทำไมมันจะมาพูดกันไม่ได้ แต่ไม่พูด แล้วก็ว่าคนที่ฝ่ายตรงข้ามเป็นฝ่ายคือคือคือ คือคือคือขนาดไหนในเมื่อต้องการหลักของศาสนานะ หลักของศาสนา เหมือนกับน้ำกลั่น เหมือนกับสิ่งที่บริสุทธิ์ เราเอาไปใส่ภาชนะต่างๆ เราเอาไปทำทางอุตสาหกรรมมันต้องใช้สิ่งที่บริสุทธิ์ ถ้าน้ำนั้นมันสกปรกเราจะใช้ทำอุตสาหกรรมได้ไหม

นี้ก็เหมือนกัน ในเมื่อความคาดเคลื่อนของธรรมวินัย ความคาดเคลื่อนของความรู้สึกอันนี้มันคาดเคลื่อนออกไป แล้วใครมันจะปฏิบัติถึงตรงนั้นล่ะ แม้แต่แผนทีก็ขี้ผิผิ เข้มทิสก็ผิผิ ทุกอย่างผิผิหมดแล้วมันจะเข้าไปถึงใจได้ไหม มันเข้าถึงใจไม่ได้เพราะอะไร เพราะความเห็นผิผิความเห็นผิผินี้มันจะย้อนออกไป ถ้าอย่างนี้แล้วมันก็เหมือนในศาสนาต่างๆ ในศาสนาพุทธ ใน

นิกายต่างๆ อาจารย์ชาวทมิฬในฝ่ายมหานิกาย เขาไม่ถือสิ่งนี้ไง ธรรมวินัยวางไว้ พระพุทธเจ้าบอกว่าจะให้แก้ไขได้ ให้เปลี่ยนแปลงได้ แล้วเดี๋ยวนี้เป็นอย่างไรละ

ทำไมชาวโลกเขามองมาในประเทศไทยละ ในการประพฤติปฏิบัตินะ เรามีเพื่อนเป็นฝรั่งเขาเป็นชาวอเมริกา เขาศึกษาพระธรรมวินัย เขาศึกษาพระไตรปิฎก เสร็จแล้วเขาอยากบวชมาก เขาไปบวชที่อินเดีย เพราะเขาเข้าใจว่าศาสนานี้เกิดที่อินเดีย พอไปบวชที่อินเดียสมัยนั้น พระเขายังไม่มีมาก เขาบวชได้แค่แฉะไร อยากบวชพระ เขาบอกถ้าบวชพระต้องมาที่ลังกามาบวชที่ลังกา พอบวชที่ลังกาเสร็จบอกอยากประพฤติปฏิบัติ เขาบอกถ้าอยากประพฤติปฏิบัติต้องมาที่เมืองไทย พอมามีเมืองไทย ลังกาวงศ์ ลังกาวงศ์มันฝ่ายสยามวงศ์ของเรา เราส่งไปบวชถือว่าเป็นฝ่ายมหานิกาย แล้วอยากจะไปอยู่บ้านตาด ต้องมาปฏิบัติใหม่เช้าที่วัดบวรฯ แล้วไปอยู่บ้านตาด

เวลาเขาศึกษา เวลาเขาต้องการไป ทำไมเขามองมาที่ประเทศไทยละ เพราะประเทศไทยมันเป็นหัวใจของศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธยืนอยู่ที่นี้ แล้วการประพฤติปฏิบัติอยู่ที่นี้ แล้วการประพฤติปฏิบัติในทางฝ่ายตะวันตกทำไมเขาประพฤติปฏิบัติกัน เขาทำสมาธิ พวกฤๅษีชีไพร พวกฤๅษีต่างๆ เขาไปสอนกัน สอนแค่ทำความสงบ ฝรั่งก็ทิ้งมาก ว่าจิตนี้สงบมีความสุขมากพลังของจิตสามารถทำวัตถุให้บิดเบี้ยวได้เพราะพลังงานของจิต อันนี้จิตส่งออกทั้งหมดเลย

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าศึกษากับอาฬารดาบส อุทกดาบส สมบัติ ๘ ทำได้ทั้งหมด ส่งออกได้ทั้งหมดเลยแล้วพระพุทธเจ้าวางไว้ สมบัติที่เขาศึกษากันทำความสงบของใจนั้นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปฏิเสธนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทิ้งไว้หมดแล้วไม่สนใจนะ ย้อนกลับมาอานาปานสติ แล้วย้อนกลับไปที่กาย เวทนา จิต ธรรม เห็นขึ้นมาจากใจ โอปนยิโกเรียกร่องสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม ธรรมที่หัวใจเห็นสภาวะของกายอันนี้ แล้ววิปัสสนานี้คือปัญญาที่กำลังทำงานกันอยู่

ขณะที่กิเลสกับธรรมนี้มันทำปฏิริยากันที่กลางหัวใจนั้น ขณะที่ปัญญาทำกลางหัวใจนั้นคือธรรมจักรมันเคลื่อนไปในหัวใจนั้น ธรรมจักรนี้หมุนไปในหัวใจนั้น จักรอันนี้เคลื่อนออกไปแล้ว องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศน์ธัมมจักกฯ นี้ เทวดาบอกว่าธรรมจักรนี้เคลื่อนแล้ว ศาสนานี้ได้เคลื่อนแล้ว ไม่มีใครสามารถจะย้อนธรรมจักรนี้ขึ้นได้ อันนั้นเป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อวางไว้ให้เราก้าวเดิน

แต่ขณะที่ปัญญาเราเกิดระหว่างกิเลสกับธรรมในหัวใจที่มันเคลื่อน ปัญญาของเราได้เคลื่อนแล้ว ปัญญาของเราได้ทำงานแล้ว ปัญญาของเราระหว่างกิเลสกับธรรมทำงานกันอยู่ ถ้าธรรมอันนี้มันชำระกิเลสอันนั้นขาดออกไป มันไปเห็นจากภายใน ถึงว่าโอบนโยโกใจ เรียกร้องสัตว์ทั้งหลายมาสู่ธรรม ธรรมที่เกิดขึ้นจากใจดวงนี้ที่มันหมุนอยู่นี้ ธรรมจักรมันเกิดอย่างนี้ ภาวนามยปัญญามันเกิดอย่างนี้ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนมาก ครูบาอาจารย์เราถึงพยายามถนอมรักษาสิ่งนี้ไว้ รักษาสิ่งนี้มันจะรักษาด้วยวิธีการใด

เครื่องบินจะลงนี้ต้องมีสนามบิน รถจะเคลื่อนไปได้ต้องมีถนนให้มันวิ่ง รถจะไปวิ่งบนทุ่งนา รถจะวิ่งในป่าไม่ได้หรอก ใจที่มันจะก้าวเดินไปนี้มันจะมีครูบาอาจารย์ มีธรรมวินัยอันนี้ไว้ชี้เดิน นี้การถนอมรักษา ถึงบอกว่า เสียอวัยวะเพื่อรักษาชีวิต เสียชีวิตเพื่อรักษาธรรม ครูบาอาจารย์ถึงถนอมถึงรักษา รักษาเพื่อใคร รักษาเพื่ออุบลบุตรสุดท้ายภายหลังนะ

พระกัสสปะเป็นผู้ถือธุดงค์วัตร อายุ ๘๐ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าเห็นเก็บผ้าบังสุกุลมาปะสังฆาฯ จนหนักมาก องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นแล้วสงสารมากเลย ถึงขอเปลี่ยนไป ขอแลก คนอื่นทำไม่ได้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขอแลกเอาสังฆาฯ ที่เป็น ๒ ชั้นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแลกกับพระกัสสปะ ถามพระกัสสปะ

“กัสสปะเอ๋ยเธอก็เป็นพระอรหันต์ แล้วพระอรหันต์ไม่มีความทุกข์อยู่แล้ว แล้วไม่ต้องถือเครื่องครัดอย่างนี้ก็ได้ แล้วเธอถือเพื่ออะไรล่ะ”

พระกัสสปะบอกกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปไหม

“ข้าพเจ้าถือเพื่ออนุชนรุ่นหลัง ให้เป็นคติ ให้เป็นแบบอย่าง ให้เป็นสิ่งที่เครื่องดำเนิน ที่ว่าคนจะเอาเป็นตัวอย่าง เป็นคติที่จะดำเนินมาอย่างนี้ได้”

นี่ก็เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ของเราต้องการสิ่งใด ไม่ต้องการสิ่งใดเลยอยู่เฉยๆ มีแต่ความสุขนะ ทำไมต้องออกมาเพื่อหาสิ่งที่ว่าโลกธรรม ๘ ให้กระทบกระเทือนหัวใจของท่านเพื่ออะไร แต่มันกระทบขนาดไหน มันก็เข้าไม่ถึงใจแน่นอน เพียงแต่ท่านเพื่อประโยชน์ อนุชนรุ่นหลังไง เรามองไม่เห็นกัน เราจะมองไม่เห็นหรือกว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์ขนาดไหน สิ่งนี้เป็นความลึกถึงขนาดไหน เรามองได้แต่วัตถุ โลกต้องเจริญๆ เจริญขนาดไหนนะ ถ้าหัวใจเราร้อน มันก็เจริญด้วยความเราร้อน

ถ้าโลกเจริญด้วย ศีลธรรมเจริญด้วย อันนี้จะเป็นความสุขมาก ธรรมวินัยไง โอปนยิโก รื่องเรียกสัตว์ทั้งหลายมาดูธรรม จิตของผู้ที่ว่ามีมหายาในหัวใจนั้นจะไม่พูดอย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง คิดอย่างหนึ่งแบบโลกเขา โลกเขานั้นคิดอย่างหนึ่ง ทำอย่างหนึ่ง วางแผนอย่างหนึ่ง หลอก ล่ออย่างหนึ่ง ทูจริตอย่างหนึ่ง แล้วก็ทำลายอย่างหนึ่งโดยที่ไม่รู้ตัวเลย แต่เข้าใจว่าอันนี้เป็น ประโยชน์ไง แต่ถ้าเป็นประโยชน์นะ ศาสนา เรื่องศาสนาเป็นเรื่องนามธรรม มันเป็นเรื่อง ศีลธรรม จริยธรรม มันไม่ใช่เรื่องของธุรกิจในการซื้อขาย ในการที่เป็นความเจริญอย่างนั้น หรือ

เรื่องของศาสนา ความเจริญของศาสนาคือใจของสัตว์โลกมีความสุข สังคมนั้นมีความสุขนี่คือเรื่องของศาสนา ศาสนาเรื่องความสุขของใจ ศาสนาไม่ใช่เรื่องความสุข เรื่องความเจริญของวัตถุหรือ ถ้าเอาความเจริญของวัตถุ เจริญทางกฎหมายนะ กฎหมายต้องทันโลก ทันโลก โลกนี้มันเป็นมายาทั้งหมดเลย

แล้วสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้มันประเสริฐมาก ขนาดไหนนะ กฎหมายออกมาขนาดไหนก็ไม่ไม่ได้หรือ การคว่ำบาตร การทำต่างๆ ของโลกเขานี้อ้างอิงมาจากพระพุทธเจ้าทั้งนั้น นะ ไม่ได้ชี้ตีนของพระพุทธเจ้าหรือ แต่บอกว่าต้องเหนือธรรมวินัยไง

ธรรมวินัยนี้วางไว้ถูกต้องแล้ว เราถึงถนอมรักษาแล้ววางกันไป จากใจที่บริสุทธิ์ของครูบาอาจารย์เรา เอวัง